

YARGITAY BAŞKANLIĞI

ADLİ YIL AÇIŞ KONUŞMASI (2016 - 2017)

İsmail Rűstű CİRİT
Yargıtay Birinci Başkanı

1 Eylül 2016

2016-2017 ADLİ YIL AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın Cumhurbaşkanım,
Değerli konuklar,
Saygıdeğer meslektaşlarım,
Kıymetli basın mensupları,

“2016-2017 Adli Yıl Açılış Töreninde” sizlerle bir arada olmaktan onur ve memnuniyet duyduğumu ifade ediyor, hepimize hoşgeldiniz diyerek, saygılarımı sunuyorum.

2016-2017 Adli Yılına, Ülkemize, Milletimize ve tüm insanlığa adalet, huzur, barış, sağlık ve mutluluk getirmesi dileğiyle açıyorum.

Geçmiş yıllarda kaybettiğimiz fedakâr meslektaşlarımızı, hain terör saldırıları sonucunda yaşamını yitiren yargı şehitlerimizi, güvenlik güçlerimizi, vatandaşlarımızı ve 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen hain saldırılarda yaşamını yitiren demokrasi şehitlerimizi saygı ve rahmet ile anıyorum. Emeklilik ya da diğer sebeplerle aramızdan ayrılan çok kıymetli meslektaşlarımıza bundan sonraki yaşamlarında sağlık ve esenlikler diliyorum. Türk yargısına yapmış oldukları hizmet ve katkılar daima hatırlanacaktır. Bu nedenle kendilerine teşekkür ediyorum.

Milletimizin 30 Ağustos Zafer Bayramı'nı kutluyor, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran ve bizlere emanet eden Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları ile aziz şehitlerimizi şükran ve minnet duygularıyla anıyorum.

Yüksek bilgilerinizde olduğu üzere, adli yılın başlangıcında yapılan bu tören, Yargıtay'a özgü bir seremoni olmayıp, Ülkemiz için adli yılın açılmasını ifade etmektedir. Bu özel ve anlamlı günün konuşmasını yapmanın heyecan ve mutluluğunu bir arada yaşıyorum.

Demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı gibi evrensel ilkelerin, gerçek anlam ve içerikleri ile uygulanması konusunda Yargıtay'a büyük sorumluluk düşmektedir.

Adli yıl açılış konuşmaları; demokrasi, özgürlük, adalet, insan hakları, hukukun üstünlüğü, kuvvetler ayrılığı gibi evrensel ilkelerin vurgulandığı, başta ağır iş yükü olmak üzere yargının sorunlarının dile getirildiği bir platform olmuştur.

Geçen yılki konuşmamda, Türk yargısının iyi bir durumda olmadığını belirttiğimden sonra, gelecek yıl için “...Ülkemiz açısından sorunlu alanlardan doğan risklerin büyük ölçüde kontrol altına alındığını ve daha iyi bir adalet sistemine doğru hızla ilerlediğimizi...” ifade etme arzusunda olduğumu belirtmiştim. Geçen yıldan bugüne kadar hem Yargıtay’da hem de Türk yargı sisteminde çok önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bölge Adliye Mahkemeleri 20 Temmuz 2016 tarihinde faaliyete geçmiş, böylelikle üç dereceli yargı sistemi oluşturulmuş, yargının daha iyi işleyişinin temini için alternatif çözüm yöntemleri hususunda önemli ilerlemeler kaydedilmiş, Yargıtay’ın tüm kararları kamuoyu erişimine açılmıştır. Bununla birlikte hepimizin bildiği üzere olumsuz gelişmeler de yaşanmış, 15 Temmuz 2016 tarihinde vuku bulan darbe girişimi devletin tüm kurumlarında olduğu gibi Türk yargısında da sarsıntı meydana getirmiştir. Bütün bunlara rağmen daha iyi işleyen bir adalet sistemine doğru güvenle, umutla ve emin adımlarla ilerleyebileceğimizi, kişisel ve kurumsal anlamda her türlü fedakârlığı yapacağımızı, mazeret üretmeyerek daha çok çalışacağımızı, Türk halkının güvenine layık olacağımızı söylemek istiyorum. Konuşmamın ilerleyen bölümlerinde bu konudaki düşüncelerimi arz edeceğim.

Kurulduğu 6 Mart 1868 tarihinden beri 148 yıldır Türk Milleti adına yargılama yapan Yargıtay’ımız, Ülkesine fedakârca hizmet etmenin haklı gururunu yaşamaktadır. Günümüze kadar pek çok üstün yetenekli, seçkin, adil ve fazilet timsali hukukçular Yargıtay’da görev üstlenmişler, Türk Hukuku’nun oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Adalet bayrağının onurla ve vakarla taşınmasında hepsinin payları ve övgüye değer hizmetleri vardır. Yargıtay’da görev yapan ve emeği geçen herkese şükranlarımı sunuyorum.

Demokrasi ve Terör

Bu coğrafya üzerinde yaşayan insanlar arasındaki kültürel çeşitlilik bir dezavantaj değil, bilakis Türkiye’nin varlığının temeli ve itici gücüdür. Demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına ilişkin çağdaş değerlere sıkı sıkıya bağlı kaldığımız ve bu değerleri ortak payda olarak özümseyebildiğimiz takdirde, kültürel çeşitliliğimizi büyük bir zenginliğe dönüştürebiliriz. Yunus Emre’nin dizelerinde vurguladığı gönül almak, bağışlamak, kişilerarası sınıf farkı gözetmemek, adil davranmak, kin beslememek şeklindeki duygu ve düşüncelerin temelinde sosyal ve ahlaki hoşgörü yatmaktadır. Gerçek dindarlık ve hoşgörü; insanları dini inançlarından ve siyasi kanaatlerinden dolayı farklı görmemek, bilakis herkesi diniyle ve fikriyle hoş görmektir. Yunus’u “yerel”den “evrensel”e taşıyan bu felsefe, “yaratılanı sev, yaradandan ötürü” sözüyle geniş kitlelere ulaşmıştır.

Devlet ve toplum olarak sorunlarımızı çözebilmemiz için insan sevgisi ve hoşgörüyü dayalı tarihsel mirasımız üzerinde demokratik değerleri yükseltmemiz ve uzlaşî kültürümüzü geliştirmemiz gerekir. Mevlana Hazretlerinin belirttiği gibi, “Her birimiz tek kanatlı melekleriz. Bizler, ancak birbirimizi kucaklayarak uçabiliriz.” Bir-birimizi daha iyi dinlememiz, daha çok bir araya gelmemiz, en azından çoğu teknik düzeyde olan pek çok sorunun kolaylıkla halledilmesini mümkün kılacak ve sorun çözüme kapasitemizi geliştirecektir. Teknik düzeydeki adalet sorunlarının çözümü, günümüzde en çok ihtiyaç duyulan “uzlaşî kültürü”nün oluşmasına ve demokrasimizin de gelişmesine katkı sağlayacaktır. 15 Temmuz 2016 darbe kalkışmasından sonra toplum olarak sergilediğimiz birlik ve beraberlik, hem devletimizin geleceği açısından hem de sorunlarımızı çözüme kapasitesi açısından geleceğe yönelik inancımızı ve güvenimizi pekiştirmiştir.

Demokrasimizin önündeki en önemli engellerden biri terördür. Terör, öncelikle insanların en temel hakkı olan yaşama hakkını tehdit etmektedir. Öneminden dolayı yaşama hakkı, uluslararası bildirge ve sözleşmelerde öncelikle yer almış ve bu hakkın korunması öngörülmüştür. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 3. maddesinde “yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır” denilmektedir. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 6. maddesinde “Her insanın doğuştan gelen yaşama hakkı vardır. Bu hak yasalarla korunacaktır. Hiç kimsenin yaşamı keyfi olarak elinden alınamaz” hükmüne yer verilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesindeki “Herkesin yaşama hakkı kanunla korunur.” düzenlemesi ile yaşama hakkının korunmasının önemine vurgu yapılmıştır

Ülkemizde ve dünyada sürmekte olan terör olgusu, insan hakları ve demokrasiler için tehdit oluşturmaktadır. Doğrudan insanı hedef alan terör, yaşama hakkını ortadan kaldırmaktadır. Bir insanlık suçu olan teröre karşı bireylerin, kurumların ve tüm devletlerin birlikte mücadele etmeleri bir zorunluluktur. Bugün bazı devletlerin çıkarları için doğrudan veya dolaylı olarak teröre destek verdikleri bilinen bir olgudur. Terör örgütlerinin kullandıkları araç, gereç, silah ve mühimmatın devletlerin tekel ve denetiminde olduğu saklanamaz bir gerçektir. Terörle mücadelede bütün devletlere görev düşmekte olup, devletler özellikle silah ve mühimmatın terör örgütlerinin eline geçmesini önleyici tedbirleri almak zorundadırlar. Bu önlemleri almamak, teröre açıkça destek vermekle eşdeğerdir. Ancak teröre destek veren ülkeler bu silahların bir gün kendilerine çevrilebileceğini bilmelidirler. Bugün terörün acısını derinden yaşayan Ülkemiz, bunun üstesinden gelecek güce fazlası ile sahiptir. Sabırlı ve hoşgörülü Türk Milleti'nin sabrının bir sınırı olduğu da unutulmamalıdır.

Yerindeliği, yaşanan bir atasözümüzde vurgulandığı üzere, “silahın sahibine sadakati yoktur”. Teröre doğrudan ve dolaylı destek veren ülkelerin uluslararası sözleşmelere ve uluslararası hukuka uygun davranmalarını bekliyoruz. Ülkemizde bölücü terör, dış destekli olarak varlığını sürdürmekte olup, teröre karşı mücadele, Ülkemizin en doğal ve meşru hakkıdır. Hukuk devleti olarak terörle mücadelenin zorluğu bilinmektedir. Devletimiz hukuk kurallarından vazgeçmeden terörle mücadeleyi sürdürmektedir ve sürdürecektir. Silahlı kuvvetlerimiz ile güvenlik güçlerimiz terörle mücadelede, canları pahasına üstün çaba ve gayret göstermektedirler. Ancak bu konuda diğer kuruluşlarımıza ve yurttaşlarımıza da görev düşmektedir. Yoğun şekilde bölücü terör örgütünün saldırılarına maruz kalan bölge halkının teröre karşı duruşunu takdirle karşılıyorum. Daha güzel bir dünyada ve ülkede yaşamak istiyorsak; terörü bitirmek için, herkes görevini eksiksiz yerine getirmelidir.

15 Temmuz 2016 tarihinde, milli birlik ve bütünlüğümüze, demokrasimize, insan haklarına, hukuk devletine, insanı insan yapan tüm evrensel ve ortak değerlere yönelik olarak FETÖ/PDY terör örgütü tarafından gerçekleştirilen hain saldırıyı kınıyorum. Bu saldırı, sadece ülkenin yönetimini ele geçirmeye yönelik bir darbe olarak nitelendirilemez. 15 Temmuz 2016 tarihinde vuku bulan eylem, polislin polisle, askerlin askerle ve askerlin polis ve vatandaşla sonu gelmeyen bir çatışma içine girmesi sonucunu doğurabilecek bir saldırdır. Öyle bir çatışma ortamı ki savaş uçakları, helikopterler ve tanklar kullanılarak girişilecek ve bir anda ülkenin kan gölüne dönmesine neden olabilecek bir eylemdir. Türkiye'nin 40 yıl geçse dahi bitmeyecek iç çatışmalar ve kardeş kavgaları içinde Cumhuriyetin getirdiği tüm birikimlerin yok olması sonucunu doğurabilecek bir eylemdir. Kamu düzeninin belki de bir daha geri gelmemek üzere bozulmasını hedefleyen bir eylemdir. Bu bir darbe değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin bölünmesini, yok edilmesini, Afrika ve Ortadoğu'nun bazı küçük devletlerinde örnekleri görüldüğü üzere her gün onlarca kişinin öldüğü bir can pazarına dönüştürülmesini amaçlayan bir saldırdır. Devlet ve millet olarak bu saldırıyı çok iyi tahlil edemezsek, içerden veya dışarıdan hangi kaynaktan gelirse gelsin bu hain örgütün tüm destekçilerini etkisiz hale getiremezsek, gelecekte de benzer saldırılarla yüzleşmek zorunda kalabiliriz.

Çok kıymetli batılı dostlarımız ve insan haklarını korumayı kendilerine görev edinmiş uluslararası kuruluşlar, nazik ziyaretlerinde FETÖ/PDY terör örgütünü kast ederek “silahsız terör örgütü olur mu?” diye bizlere soruyorlardı. Ben de şimdi kendilerine nazikçe sormak istiyorum: “Türk demokrasisinin tecellighaı olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni bombalayan modern savaş uçakları, masum sivillere ateş eden savaş helikopterleri ve vatandaşları ezen tanklar silah değil midir? Ya da bunları silahtan

saymayan bir hukuk düzeni dünyada var mıdır?” Üzülerek belirtmem gerekir ki, 15 Temmuz 2016’da gerçekleştirilen hain saldırı, batılı dostlarımız tarafından zamanında ve güçlü şekilde kınanmamış ve bu konuda hayal kırıklığı yaratmıştır. Bu hayal kırıklığı, söz konusu kuruluşların darbe girişiminde bulunanların haklarını korumaya yönelik insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğüne yönelik açıklamalarının samimi ve iyiniyetli ifadeler olarak değerlendirilmesini güçleştirmekte ve Türkiye’nin bu alandaki çabalarına zarar vermektedir.

Daha önce muhtelif konuşmalarım da defalarca vurguladığım üzere, 2008-2013 yılları arasında, gündemin ön sıralarında yer alan davalarda temel usul kurallarına aykırı şekilde yapılan adli işlemler, Türk kamuoyunu ciddi şekilde meşgul etmiş ve uluslararası alanda da bunun yansımaları olmuştur. Hukuka aykırı işlemlerin hedefi olan gazetecilerin, siyasetçilerin, yargıçların, bürokratların ve kritik noktalardaki silahlı kuvvetler mensupları ile emniyet görevlilerinin toplum ve devlet hayatı açısından taşıdıkları önem dikkate alındığında, söz konusu ihlallerin adalet sisteminin rutin işleyişinden kaynaklanan münferit hatalardan ayrı bir şekilde değerlendirilmesi gerekir. 15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişiminden çok net şekilde anlaşıldığı üzere, o dönemde FETÖ/PDY terör örgütü tarafından sahte belge ve dijital delil üretilmiş, gizli tanıklık, yasa dışı dinleme ve yasa dışı teknik takip gibi koruma tedbirleri aracılığıyla hukuk bir silah gibi kullanılmış, Emniyet ve Türk Silahlı Kuvvetleri’nin komuta kademesi adeta diri diri toprağa gömülmüş, boşalan kadrolara da söz konusu darbe girişimini gerçekleştiren terör örgütü militanları yerleştirilmiştir. Bu şekilde, çok sayıda ve iç hukukun en temel kuralları ihlal edilerek yapılan adli işlemlerin, başta ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkı olmak üzere temel insan haklarını ihlal ettiği Türk mahkemelerinin yanında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından dahi tespit edilmiştir. Maalesef söz konusu uluslararası kuruluşlar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin ilgili kararlarındaki tespitleri yeteri kadar dikkate almamışlardır. Bu darbe girişiminden sonra uluslararası kuruluşların değerli temsilcilerinin iyi bir hukukçu gibi olayları kuşkuyla süzeceklerine ve soruna bütünsel bir bakış açısıyla yaklaşarak gerçekleri daha iyi anlayacaklarına inanıyorum.

Bu noktada, bu tür eylem ve girişimlerin içinde olanlara da adaletten başka hiçbir borcumuz bulunmadığını güçlü biçimde vurgulamak isterim. Hakkında suç isnadı olan herkes gibi FETÖ/PDY Terör Örgütü üyeleri de adil, tarafsız ve bağımsız mahkemelerce iç hukuk ve uluslararası hukuka uygun şekilde yargılanmalıdırlar. “Masumiyet karinesi”nin ihlal edilmemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6’ncı maddesinde düzenlenen “adil yargılanma hakkı”nın korunması, mahkûmiyetlerin mutlaka delillere dayandırılması, savunma hakkına saygı gösterilmesi, bireysel

özgürlükler ile toplumsal savunma arasında adil bir denge kurulması, hukuk devleti ve demokrasimizin teminatı olacaktır. Devletimize ve milletimize karşı darbe girişiminde buldukları adil yargılamalar sonucunda sabit görülenlerin en ağır cezaları da alacakları muhakkaktır.

Kuvvetler Ayrılığı ve Hukuk Devleti

Kuvvetler ayrılığı sistemi, yasama, yürütme ve yargı olarak tanımlanan kuvvetlerin, değişik yollardan göreve gelen ve aralarında “fren ve denge mekanizması” bulunan farklı organlara verilmesi olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle kuvvetler ayrılığı, devlet iktidarının, hukuki anlamdaki işlevlerinin, aralarında işbirliği olan farklı organlar tarafından yerine getirilmesi ve devletin, yasama, yürütme ve yargı işlevinin birbirine karşı bağımsız organlar tarafından icra edilmesidir.

1789 tarihli Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi’nin 16’ncı maddesi, kuvvetler ayrılığının, anayasal devlet için zorunlu bir unsur olduğunu belirtmektedir. Kuvvetler ayrılığı ilkesini uygulamayan siyasal yapıların bir anayasasının olamayacağı da açıktır. Anayasa, kuvvetleri kullanacak organları ve bunların işlevlerini ortaya koyan yazılı bir belge olmakla birlikte; yönetilenler, yönetenlerin sınırlarını bu belge ile tespit etmekte ve onları kontrol imkânına sahip olmaktadır.

Kuvvetler ayrılığı prensibi, iktidarı kullananları sınırlayarak gücün tek elde toplanmasının engellemekte, erkleri birbirinin karşısına koyarak dengeyi sağlamaktadır.

Kuvvetler ayrılığı fikrini ilk olarak ortaya koyan Montesquieu, yasayı dikkate alarak devlet yapılanmasında üç işlevi ya da erki kabul etmiş, bunları da yasayı yapan, uygulayan ve uygulamadan ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözen güçler olarak ayrıma tabi tutmuş, korkunun olmadığı bir ortamın, bu üç işlevin farklı organlar tarafından yerine getirilmesi durumunda var olacağını belirtmiştir. Yasa yapma ile yasayı uygulama gücünün aynı organda olması halinde ise özgürlüğün var olamayacağını vurgulamıştır.

1982 Anayasası’nın başlangıç bölümünün 4’üncü paragrafında “Kuvvetler ayrımının, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak anayasa ve kanunlarda bulunduğu” hükmü ile kuvvetler ayrımının işlevi vurgulanmıştır. 1982 Anayasası’nın 9’uncu maddesinde, yargı yetkisi ile ilgili düzenlemenin gerekçesi “yargı yetkisi, fert hak ve hürriyetleri

sorununun ortaya çıktığı günden beri kabul edildiği üzere bağımsız organlar tarafından, bağımsız mahkemelerce yerine getirilecektir.” şeklinde ifade edilmiştir.

Demokratik sistemi benimsemiş, temel hak ve özgürlüklere en üst düzeyde önem vermiş ülkelerde, bazı sistem farklılıkları olsa da, kuvvetler ayrılığı, yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkelerinin, bütün kurum ve kural-ları ile tartışmasız bir biçimde yerleştiği ve yargı erkinin hak ettiği imkân ve saygınlığı kazandığı çok belirgin bir biçimde gözlemlenmiştir.

Hukuk devletinde hukukun üstünlüğünün, ancak kuvvetler ayrılığı ilkesinin tam olarak uygulanması ile gerçekleşeceğinde kuşku yoktur. Sağlıklı, demokratik bir yönetim, bu üç kuvvetin birbirinden bağımsız ve ahenkli bir çalışması ile mümkündür. Hz. Ali'nin ifadesiyle “nerede güzel eserlerden oluşmuş uyum vardır, orada adalet ve erdem hüküm sürer.”

Yargının, siyasal gücü elinde bulunduran yasama ve yürütme organı başta olmak üzere, tüm güç odakları karşısında bağımsız olması hukuk devletinin değişmez ilkesidir. Bağımsız yargı, hukuk devletinin olmazsa olmaz koşullarının başında gelir. Kişi hak ve özgürlüklerinin temel güvencesi olan bağımsız yargı yoksa, hukuk devletinin varlığından söz edilemez. Büyük Atatürk'ün, “adalet gücü bağımsız olmayan bir ulusun, devlet olarak bağımsızlığı söz konusu değildir.” sözü akıllardan hiç çıkarılmamalı, çaresiz kalan herkesin sığınacağı en son merciin; bağımsız, tarafsız, adil işleyen yargı olduğu daima hatırlanmalıdır.

Son günlerde kamuoyuna yansıdığı üzere, devleti ve toplumu derinden etkileme potansiyeli taşıyan ve özellikle yargı alanında yapılması düşünülen anayasal ve yasal değişiklikler hakkında, bu değişikliklerden en çok etkilenecek kurumlardan biri olan Yargıtay'ın da görüşünün alınmasının, çok faydalı olacağına inanıyorum.

Hâkim Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

Hukuk ihtiyacı, insanlık tarihi kadar eskidir. Bununla birlikte, adalet ve hukuk fikrinin somutlaşması ve belli bir olgunluğa ulaşması uygarlıkların kurulması ile başlar.

Bir hukuk düzeni kurmak, en basit ifadeyle güçlülerin zayıfları istismar etmesine mani olmaktır. Hukuk sistemi, hakların normatif düzeyde korunması ile oluşturulur. Bu nedenle en gelişmiş hukuk sistemi, hakları en çok koruyandır. Hâkimin nitelikleri de bu ihtiyaca göre şekillenir.

Mecelle'nin 1792'nci maddesinde belirtildiği üzere, “*Hâkim; hakim fehîm, müstakim ve emin, mekin, metin olmalıdır.*” *Günümüz Türkçe'siyle ifade etmek gerekirse, “Hakim; bilge, anlayışlı, doğru ve güvenilir, saygın, metin olmalıdır.”*

Hâkimin sadece üstün ahlaki vasıflara sahip olması yeterli olmayıp, aynı zamanda entelektüel birikiminin de olması şarttır. Gustav Radbruch'un belirttiği üzere, “Ancak aydın bir insan, gerçekten yetenekli bir hukukçu olabilir.”¹

Hâkimin tarafsızlığı, en az hâkimin bağımsızlığı kadar önemlidir. Bugüne kadar “hâkimin bağımsızlığı” üzerinde çok tartışma yapılmasına rağmen, hâkimin tarafsızlığı yeterli ilgi görmemiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri, “hâkim veya mahkeme bağımsızlığı”nın Anayasa'nın 9,138,140,154,155,156,157 ve 159'uncu maddelerinde korunmuş olmasına rağmen, “hâkimin tarafsızlığı”na ilişkin bir hükme Anayasa'da açıkça yer verilmemiş olmasıdır. Halbuki, yargılama dışı etkilere karşı “hâkimin bağımsızlığı” ilkesi ile korunan hâkimin, yargılama içi etkiler karşısında da güvenceli olması, “adil yargılanma hakkı”nın en temel unsurlarındandır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesi ile korunan “bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı”, hâkimin bağımsız olmasının yanı sıra tarafsız olmasının da hukukun genel ilkelerinden biri olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu kavram, Anayasa'nın 2'nci maddesinde yazılı “hukuk devleti” ilkesinin de bir gereğidir. Bu nedenle, hâkimin tarafsızlığı, Anayasa'da açıkça düzenlenmemiş olsa da hukuk devleti ilkesinden dolayı Anayasal bir dayanağa sahiptir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yargıç olarak atanabileceklerin niteliklerini belirleyen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 21'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, “En üstün ahlaki vasıflarla donanmış olması gereken yargıçlar, yüksek yargısal görevleri icra için gerekli niteliklere sahip veya alanında uzmanlığı herkesçe malum hukukçu olmalıdırlar.” ifadesiyle hâkimlerin niteliklerinin önemine atıf yapılmıştır.

Birleşmiş Milletler Bangolar Yargı Etiği İlkelerinde² de hâkimin tarafsızlığına özel bir yer verilmiştir. Tarafsızlık: “*Yargı görevinin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesinin esasıdır. Bu prensip, sadece bizâtihi karar için değil aynı zamanda kararın oluşturulduğu süreç açısından da geçerlidir.*”

Hukuk sistemimizde hâkimin tarafsızlığını sağlamaya yönelik temel kurumlar ise hâkimin yasaklılığı ve reddidir (HMK m.34-45; CMK m.22-32).

1. Radbruch, G. (Çev.Aral, V.): *Hukukta Bilgelik Dolu Sözler*, s.123.

2. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'nun 23 Nisan 2003 tarihli oturumunda kabul ettiği 2003/43 sayılı “Birleşmiş Milletler Bangolar Yargı Etiği İlkeleri” Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 27.06.2006 gün ve 315 sayılı kararıyla benimsenmiştir.

Her türlü cemaat-cemiyet çıkarının toplum çıkarının yerine ikame edilmesi, hukukun bireysel veya grupsal ihtiraslara feda edilmesi, tarihten bugüne kadar hiçbir medeni hukuk düzeninin hoş görmediği bir anlayıştır. Böyle bir anlayışı koruyacak ya da savunacak bir hukuk ilkesi ya da kuralı bulunmamaktadır. Herkesçe bilinmelidir ki “*Adalet arayanın elleri temiz olmalıdır.*” İradelerini ipotek altına aldırın hâkimlerin, yetkilerini belli odakların amaçları doğrultusunda ve hukuksal kılıflar altında bir silah gibi kullanılmasının yanlışlığını anlamak veya anlatmak için kural aramaya ya da hukukçu olmaya da gerek yoktur. Böyle bir anlayışın, toplumsal barış ve hukuk düzenine yönelik oluşturduğu tehdidin boyutlarını anlamak için biraz mantık, biraz vicdan, biraz da ahlâk sahibi olmak yeterlidir.

Etik ve Şeffaflık

Hâkimin niteliklerinin öneminin evrensel düzeyde kabul gördüğünün en somut göstergelerinden biri de bu konunun Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen metinlerde yer almasıdır. Yargı mensuplarının uyması gereken etik kurallar ile bu kurallara uygunluğu teftiş edecek mekanizmaların mevcudiyeti, dünyada evrensel bir gereklilik olarak kabul edilmektedir. Yargı mensuplarının uyması gereken etik kurallara ilişkin “BM Bangalor Yargı Etiği İlkeleri” ile savcılara ilişkin “Budapeşte Etik ve Davranış İlkeleri” söz konusu evrensel gerekliliğin somut göstergeleridir.

Yargıtay üyeleri, tetkik hâkimleri ile Yargıtay savcılarının uyması gereken etik ilkeler ile bu ilkelere ilişkin takip ve denetim mekanizmalarının tesis edilmesi, toplumun yargıya güven duyması bakımından bir gerekliliktir. Dahası, farklı bir biçimde olsa dahi, Yargıtay personeli için aynı çalışmayı yürütmek ve konuyu bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmek zorunludur. Her ne kadar hâkimlere yönelik “BM Bangalor Yargı Etiği İlkeleri” ve savcılara yönelik “Budapeşte Etik ve Davranış İlkeleri” mevcut ise de bu evrensel prensipler çerçevesinde ülkemizin kültürüne ve ihtiyaçlarına göre şekillendirilecek daha detaylı “milli etik kuralları”na da ihtiyacımız bulunmaktadır. İşte bu amaçla Yargıtay Başkanlığı’nın BM Kalkınma Programı ile işbirliği yaparak hazırladığı 1.000.000. \$ bütçeli “Yargıtay’da Etik İlkelerin Yaygınlaştırılması, Saydamlığın Güçlendirilmesi ve Yargıtay’a Olan Güveninin Artırılması Projesi” tamamlanmış olup, bu yıl içinde faaliyete geçmiştir. Bu şekilde Yargıtay’ın vizyonu, sadece Avrupa ülkeleri ve değerleri ile sınırlı tutulmamış, bilakis evrensel bir bakış açısı kazanmıştır. Bu proje ile Türk Yargısı’nın evrensel değerleri benimsemesi ve özümsemesi konusunda önemli bir aşama kaydedilecektir. Özellikle Avrupa Birliği’nin Kasım 2015 tarihli ilerleme raporunda eleştiri konusu yapılan yüksek mahkeme üyelerine ilişkin etik kurallar, bu proje çerçevesinde oluşturulacaktır.

Bölge Adliye Mahkemeleri

Türk hukuk sisteminde, 05.06.1295 (1897) tarihinde Mehakimi Nizamiyenin Teşkilatı Kanunu Muvakkati ile, ilk derece mahkemeleri ile temyiz mahkemesi arasında istinaf mahkemeleri kurulmuş, günün koşulları ve hâkim yetersizliği nedeniyle 24 Nisan 1924 tarih 469 Sayılı Yasayla Şer'îye Mahkemeleri ile birlikte kaldırılmıştır. Üst mahkemelerin kaldırılmasından hemen sonra bu mahkemelerin yeniden kurulması Türk Hukuku'nda tartışılmaya başlanmış, 1932 yılından itibaren çeşitli yasa tasarıları hazırlanmıştır. Üst mahkeme sorunu, adli yıl açış konuşmalarında, kalkınma planlarında, yıllık programlarda yer almış, ne var ki 20 Temmuz 2016 tarihine kadar üst mahkemelerin kurulmasından ne vazgeçilmiş ne de kurulabilmiştir.

Nitekim yapılan yasal düzenlemeler neticesinde istinaf mahkemeleri 20 Temmuz 2016 tarihinde yeniden faaliyete geçmiştir. Dünyanın birçok ülkesinde 3-4 dereceli yargılama sistemleri varken; Ülkemizde yıllarca ilk derece yargılaması ve sonrasında temyiz yargılaması olarak iki dereceli bir yargı sistemi faaliyet göstermiştir. Özellikle son yıllarda Yargıtay'a temyizen incelenmek üzere, yılda ortalama 1 milyonu aşkın dava dosyası gelmekte ve Yargıtay yoğun ve özverili bir çalışma ile bu ağır iş yükünün altından kalkmaya çalışmaktaydı. Bir içtihat mahkemesi olarak görev yapması gereken Yargıtay, hem maddi vakıalar, hem de yasalara uygunluk yönünden denetleme görevini üstlenmiş, bir taraftan vakıa denetimi diğer taraftan da hukuka uygunluk denetimi yapmıştır. Ağır iş yükü sorununun üye ve daire sayısının artırılması ile çözülemeyeceğini, şu ana kadarki deneyimlerimiz açıkça göstermiştir. Günümüzün koşulları, yargı sistemimizin için bulunduğu ağır şartlar, ilk derece mahkemeleri ile Yargıtay arasında istinaf mahkemelerinin kurulması ihtiyacını doğurmuştur.

Tarafların ve tanıkların katılımlarına ikinci kez yer verilen duruşma sistemi, istinafin evrensel boyuttaki tanımına uygun yargılama düşüncesinin yerleşmesi bakımından önem arz etmektedir.

Peki istinaf mahkemelerinin kurulmuş olması Türk yargısına ve Yargıtay'a ne getirecektir? İstinaf mahkemelerinin kurulması, ilk olarak Yargıtay'a gelen iş yükünü azaltacak; ikinci olarak da Yargıtay, sadece hukuka uygunluk denetimi yapacak, maddi vakıa denetimi yapmayacaktır. Böylelikle Yargıtay, hukuki denetim işlevini daha iyi yerine getirmek suretiyle, "ıçtihat mahkemesi olarak" gerçek hüviyetine kavuşacaktır. İstinaf mahkemelerin kurulmasıyla birlikte, daha güvenceli bir adalet sisteminin hayata geçirileceğini ve bunun da Türk insanının yargıya olan güvenini arttıracak bir gelişme olacağını düşünüyor ve umut ediyoruz.

Hukuk Eğitimi, Yargı ve Yargıtay'ın Sorunları

Adli kalitenin sağlanması bakımından önemli bir faktör de hiç şüphe yok ki hukuk eğitimidir. Hem lisans, hem de lisansüstü, meslek öncesi ve meslek içi eğitimde belli bir kalitenin altına düşülmemesi gerekir. Hukuk fakültelerinin sayısında son yıllarda yaşanan olağanüstü artışın adli kalitenin sağlanması bakımından önemli bir risk oluşturduğunu düşünüyorum. Hukuk fakültelerinde lisans eğitiminin beş yıl olması, birinci sınıflarda hukuk sosyolojisi, hukuk felsefesi, hukuk tarihi ve Türkçe dilbilgisi ve gramer derslerinin zorunlu olarak okutulmasının adli kalitenin artırılması bakımından yararlı olacağı kanısındayım.

Yargının yıldan yıla aktarılan değişmez sorunlarının başında, yargı mercilerinin baş etmekte zorlandıkları ağır iş yükü gelmektedir. Gerek ilk derece mahkemeleri, gerek bölge adliye mahkemeleri, gerekse de temyiz mahkemeleri, giderek artan ve ağırlaşan iş yükü altındadır.

Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçirilmiş olması, Yargıtay'ın iş yükünün azalması ve gerçek fonksiyonu olan içtihat mahkemesi niteliğine kavuşması Türk yargısının işini kolaylaştıracak mıdır? Şüphesiz kolaylaştıracaktır. Ancak açıkça ifade etmem gerekir ki yargının tüm sorunlarını çözmeye yetmeyecektir. Zira, Ülkemizde tüm uyuşmazlıklar ciddi bir sınırlamaya tabi olmaksızın yargıya taşındığından bu düzenlemeler de ilk derece mahkemeleri ve bölge adliye mahkemelerinin üzerlerine gelmeye devam edecek olan iş yükünü maalesef engellemeyecektir.

Yargı sistemimizde adil ve etkin bir filtreleme sistemi bulunmamaktadır. Etkin bir filtreleme sistemi kullanılarak daha basit nitelikteki bir kısım davaların yargı dışında çözülmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Taraflar arasındaki "1 TL'lik ihtilaftan" "Milyon TL'lik ihtilaflara" kadar her konu yargıya taşınabilmektedir.

Mevzuattaki düzenlemelerin yetersizliğinin de etkisiyle kamunun inisiyatif almaması sonucunda vatandaş, devletle davalı olmakta, buna bağlı olarak iş yükü de artmaktadır.

Yargıya ilişkin tüm kurumların bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi yapılmadan, gerçek anlamda bir yargı reformundan söz etmek mümkün değildir. Yargıtay'daki daire sayısının ve üye sayısının artırılmasının, hatta bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinin iş yükü sorununu geçmişte halledemediği gibi bugün de tam olarak halledemeyeceğini iyi anlamamız gerekmektedir.

Tüm dünyada yargı sistemleri, benzeri sorunlarla karşılaşmış, kendilerine

göre çözüm yöntemleri bulmuşlardır. Küreselleşen dünyada bir anlayış birliği sağlanmasa da ortak sorunlara ortak çözümler bulmak zorunlu hale gelmiştir. Bu bağlamda dünyadaki gelişmiş yargı sistemlerinin iyi uygulama örnekleri alınarak yargı teşkilatımızın işi kolaylaştırılabilir. Bunun yolu da uyuşmazlıkların bir kısmını alternatif çözüm yöntemleriyle sonuçlandırmaktan geçmektedir. Karşılaştırmalı hukuktaki iyi uygulama örneklerini model alarak, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının etkin bir şekilde kullanılması ve uyuşmazlıkların ekonomik, çabuk ve tatmin edici şekilde çözülmesi yargı reformunun temel amaçlarından birisi olmalıdır.

Son bir yıl içinde Yargıtay olarak Türkiye'nin belli başlı adalet aktörleri ile birlikte arabuluculuk konusunda iki büyük uluslararası organizasyon düzenledik. Bunlardan birincisi, 14-17 Ekim 2015 tarihlerinde Antalya'da, Danıştay, Adalet Bakanlığı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile gerçekleştirdiğimiz Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu'dur. Türk Yargısı'nın çok önemli bir sorunu olan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri genel olarak yabancı uzmanların da katılımı ile bu Sempozyum'da değerlendirilmiştir. İkincisi ise 29-30 Nisan 2016 tarihlerinde İstanbul'da, Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile ortaklaşa düzenlenen Uluslararası Arabuluculuk Sempozyumu'dur. Bu Sempozyum'da aralarında dünyanın belli başlı arabuluculuk merkezlerinin yöneticileri de bulunan 12 yabancı konuşmacının katılımı ile Türk arabuluculuğunun geleceği konusunda karar vericilere yönelik ciddi bir değerlendirme yapma fırsatını bulduk. Ayrıca, 120 başkan, üye, onursal başkan ve üye ile tetkik hâkimine arabuluculuk eğitimi verildi. Bu eğitime katılanların çoğu da arabuluculuk sınavına girdiler. Bu şekilde Türkiye'de alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin gelişimine çok ciddi destekler sağladık.

Yargıtay'da arabuluculuk çalışmalarına da kaynak ayırmak amacıyla mali alt yapıyı güçlendirerek, Yargıtay Döner Sermayesini 50.000. TL'den 10.000.000. TL'ye yükselttik. Yargıtay'da arabuluculuk konusunda çalışacak uluslararası bir merkez kurulması yönündeki çalışmalarımız devam etmektedir. Bu yıl içinde ticari uyuşmazlıklara ilişkin oldukça teknik ve uluslararası bir çalışmaya ev sahipliği yapacağız. Bu şekilde Yargıtay olarak, Türk yargısının uluslararası alanda da saygın ve önemli bir yer edinmesi için öncü ve üstün fikirlerle ilerlediğimizi gönül rahatlığı ile söyleyebilirim.

Dünyada, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin çok farklı çeşitleri bulunmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD'de) ceza ihtilaflarının %95'i, hukuk ihtilaflarının ise %75 ila 95'i ceza pazarlığı, uzlaştırma, arabuluculuk,

tahkim gibi yöntemlerle çözülmektedir. ABD hukuk sisteminin bize göre, üç tane zayıf noktası vardır. Birinci nokta, ABD’de yargıya başvurmak çok pahalı olduğu için vatandaşlar ihtilaflarını kısa yoldan alternatif uyuşmazlık çözüm yollarıyla halletmekte, böylelikle hak arama özgürlüğü ve adalete erişim konusunda zafiyet oluşmaktadır. İkinci olarak, Cumhuriyet savcısı çok güçlü konumdadır. Bu da yargılamanın süjeleri açısından denge mekanizmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Üçüncü olarak mağdur hakları hususunda bir zafiyet taşımaktadır. Mağdur kendisini davada temsil edememekte, dava sürecini takip edememektedir.

Kara Avrupa’sında ise alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri yanında tek celsede karar verme yöntemi benimsenmiştir. Biz de Yargıtay olarak, Kara Avrupa’sı metodunun uygulanmasının, Ülkemizin artan iş yüküne karşı çözüm olabileceğini düşünüyoruz. Bu konuda yasalasma aşamasına gelen uluslararası ve ulusal bazda birçok çalışma yapılmış, bu çalışmaların sonuçları kamuoyu ve yasal düzenleme yapacak kurumlarla paylaşılmıştır. Yargıtay’ın yaptığı çalışmalarda; ceza davalarında soruşturma aşamasının etkin olması, delillerin tamamının toplanması, gerekirse bilirkişi incelemesi yapılıp kovuşturma esnasında tek celsede karar verilebilecek duruma getirilmesi, aksi takdirde iddianamenin iade edilmesi öngörülmüştür. Cumhuriyet savcılarının yanında hukuk fakültesi mezunu adli hukuk uzmanları görevlendirilmesi, polis ve jandarma kriminal laboratuvarlarının Cumhuriyet savcılarına bağlanması, beş ya da yedi yıl süreyle çalışacak adli hukuk uzmanlarının, verilecek tezkiyelere göre Cumhuriyet savcısı olarak atanması önerilmiştir. Ayrıca, Cumhuriyet savcısının yanında bağımsız uzlaştırma kurulları oluşturulmalı, bağımsız uzlaştırma kurullarında, kanaat önderleri, sporcular, sanatçılar, emekli hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile Yargıtay onursal başkan ve üyeleri gibi toplumda saygın kişiler yer almalıdır. Tarafı kamu tüzel kişisi olan davalarda birkaç katalog suç ayrılmak suretiyle üst sınırı 2 yıla kadar olan hapis cezalarının ön ödeme kapsamına alınması, tarafı gerçek kişi ve özel tüzel kişi olan ihtilaflarda üst sınırı beş yıla kadar olan hapis cezalarında öncelikle Cumhuriyet savcıları tarafından suç şüphesi ve delil olduğu kanaatine varılan suçlarda uzlaştırma kurullarının tarafları uzlaştırması, olmadığı takdirde mağdurun gerçek zararlarının karşılanması suretiyle belli bir deneme süresi öngörülerek dava açılmasının ertelenmesi cihetine gidilmesi öngörülmüştür. Bu suretle şu anda Ülkemizde her yıl dört milyon civarındaki ceza davalarının yarısı yargı dışında bırakılmalı, yargının önemli davalara odaklanması sağlanmalı, böylelikle lekelenmeme hakkının ihlali sonucunu doğuran beraat kararlarının oranı azaltılmalıdır. 15 Temmuz 2016 tarihindeki kalkışma girişiminden sonra FETÖ/PDY Terör Örgütü’nün yargı içindeki uzantılarının ortaya çıkarılması sonucunda, olası yargılamanın yenilenmesi taleplerinin artması ve ilk derece mahkemelerinin iş yükünün bu nedenle de artabi-

leceği dikkate alınmalıdır. Bu nedenlerle, Adalet Bakanlığı ile ortaklaşa yapılan bu çalışmanın bir an önce yasalaşması zorunlu hale gelmiştir.

Türkiye'deki hukuk davalarının birçoğunun bilirkişi marifetiyle çözüldüğü dikkate alındığında, ihtilafların tahkim ve arabuluculuk yoluyla çözülmesi, hakkaniyete daha uygun ve adil olacaktır. Ülkemizde tahkim kurumu istisnalar dışında çalışmamaktadır. 6570 sayılı Yasa ile kurulan İstanbul Tahkim Merkezi beklentileri karşılayamamıştır. Türkiye'nin her yerinde örgütlenmiş olan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nde kurulacak tahkim kurullarında miktarı düşük olan ticari davaların çözümlenmesi iş yükü sorununu azaltabilecektir. Ayrıca, arabuluculuk kurumunun işlevini arzu edildiği ölçüde gerçekleştirmediği dikkate alındığında, bir kısım davalarda arabuluculuğa başvurunun zorunlu hale getirilmesi, göz ardı edilmemesi gereken bir seçenektir.

Bir kurumun işlevsel olabilmesi ve ölü doğmaması için iki zorunlu ögeye ihtiyaç vardır: 1- Kurumun taraflar açısından cazip olması, 2- Zorunlu olması. Bunlar yapılmadığı sürece, o kurum ve kurulların işletilmesi ve yaşatılabilmesi mümkün olamamaktadır. Gerek tahkim gerekse arabuluculuk kurumunun yaygınlaştırılması için avukatların bu alanlara özendirilmesi amacıyla, yasal önlemler başta olmak üzere, geniş kapsamlı tedbirler alınmalıdır.

Şeffaflık ve Kararlara Erişim

Türkiye'deki yargı faaliyetleri konusunda önyargısız bir ortam ve kamuda artan güven ve sahiplenme oluşturulması "Yargıtay'ın İletişim Stratejisi"nin temelidir. Bu anlayışın bir göstergesi olarak, Stratejik Planda diğer köklü yeniliklerinin yanı sıra Yargıtay kararlarının tamamının kamunun erişimine açılmasına, ortalama yargılama süreleri hakkında davanın taraflarının bilgilendirilmesine ve temyiz yoluna ilişkin tüm süreçlerin açık ve öngörülebilir olmasına büyük önem verilmiştir.

Toplumun beklentileri ile örtüşen ve şeffaflık ilkesinin bir gereği olan bu tür açılımların, bireylerin hukuki güvenlik ve barış içinde yaşamalarına önemli katkılar sağlayacağı ve yargıya olan güveni daha da artıracığı açıktır. Ayrıca "şeffaflık", Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı ile yaptığımız projede bir bileşen olarak yer almaktadır.

Şeffaflığın sağlanması için kamu kuruluşlarının yanı sıra kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sivil toplumla olan ilişkilerin de dengeli ve düzeyli şekilde yürütülmesi öngörülmektedir. Bu kapsamda yapılacak çalışmaların önemi dikkatlerden kaçmamalıdır.

Öte yandan, iş yükü başta olmak üzere yargının sorunlarının adalet kurumları ile paylaşılması ve “tüm yargının ortak bir stratejisinin oluşturulması” amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla daha yakın işbirliği yapılması ve bunun sonuçlarının kamuoyuna açıklanması hedeflenmektedir. Bu şekilde, “Yargıtay İletişim Stratejisi” de geliştirilecektir. “Yargıtay İletişim Stratejisi” ile Türkiye’de yüksek mahkemeler, Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, medya ve ilgili diğer paydaşlarla daha iyi ilişkilerin sağlanması amaçlanmıştır. Böylece Türkiye’deki yargı faaliyetleri konusunda önyargısız bir ortam, kamuda artan güven ve sahiplenmenin oluşturulması hedeflenmektedir.

Bilindiği üzere, tarihsel ve kurumsal olarak yüksek mahkemelerin, hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamak ve hukuki denetim yapmak üzere iki temel işlevi vardır. İstinaf mahkemelerinin de hukuki denetim yaptığı dikkate alındığında, en üst derecedeki yüksek mahkemeleri karakterize eden asıl unsur, hukuki denetim yapmanın ötesinde, “hukukun ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamaktır”. Zira bir yüksek mahkeme kararının işlevi, sadece o davanın tarafları ile sınırlı değildir. Yüksek mahkeme kararlarının, vatandaşlık ayırımı gözetilmeksizin herkese yönelik olması nedeniyle “objektif bir işlevi” de vardır. Bu nedenle, daha iyi bir adalet sistemine ilişkin ideallerimizin gerçekleştirilmesinde, Yüksek Mahkeme olarak rolümüz son derece kritiktir ve sorumluluğumuz oldukça ağırdır.

“Hukuki öngörülebilirlik” tarihin ilk medeniyetlerinde dahi önem verilen bir konu olmuştur. En eski ve en iyi korunmuş yazılı kanunlardan olan Hammurabi Kanunları, herkesin rahatlıkla görebileceği ve okuyacağı şekilde tapınak girişine konulan dikili bir taş üzerine yazılmıştır. Bunun en önemli sebebi, hukukun bilinebilir, öngörülebilir ve istikrarlı olmasının toplumsal barış ve hukuki güvenlik bakımından taşıdığı yaşımsal önemdir.

Yargıtay’ın eğitici görevini ve Yargıtay içtihatlarının da objektif işlevini yerine getirebilmesi, tüm kararların kamunun erişimine açılmasını zorunlu kılmaktadır. Bunun yanında kararlara erişim, sadece Avrupa İnsan Hakları sistemi içerisinde değil, Birleşmiş Milletlerin temel metinlerinde de “şeffaflık” ilkesinin asgari bir standardı olarak kabul edilmektedir. Nitekim, Avrupa Birliği 2015 yılı İlerleme Raporunun “Yargı ve Temel Haklar” ana başlığının “Yargının Kalitesi” alt başlığı altında, kararlara erişim konusuna değinilmiştir. Memnuniyetle ifade etmek isterim ki Yargıtay, geçen yıl ve bu yıl içinde yürüttüğü ciddi çalışmalarla kararlara erişim konusunda önemli ilerlemeler sağlamıştır. Yargıtay web sitesinde karar arama ekranına daha hızlı ve anlaşılır şekilde erişimin sağlanması için gerekli değişiklikler

yapılmıştır. Şu an itibarıyla yayınlanan karar sayısı 1.700.000'dir. Bu konuda gittikçe yoğunlaşan çabalarımızın sonucu olarak, kararlara erişim konusunda yakın zamanda avukatlar ve hukukçular başta olmak üzere, toplumun her kesiminin beklentisini karşılayacak bir memnuniyet düzeyine ulaşabileceğimize inanıyorum.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile İlişkiler

Uluslararası çabalarımızın yoğunlaştığı diğer bir konu da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile olan ilişkilidir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 29 Ocak 2016 tarihinde düzenlenen "terör ve soykırım suçları" temalı adli yıl açılış seminerine katılım sağlanmış, Türkiye'deki terör olgusu konusunda AİHM Başkanı ile fikir alışverişinde bulunulmuştur. Bu konudaki Yargıtay sunumu, tüm katılımcılara seminer sırasında dağıtılmıştır. Ayrıca, Yargıtay'ın terör suçları konusundaki uygulamasının, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki standartlarla karşılaştırmalı olarak incelendiği bir kitap Türkçe ve İngilizce olarak basılmış ve dağıtılmış olup, söz konusu çalışmaya Yargıtay'ın internet sitesinden erişilebilmektedir.

Yüksek Mahkeme Başkanları Zirvesi

Yargıtay Başkanlığı'nın, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye işbirliğinde ev sahipliğini yaptığı "**3. Uluslararası Yüksek Mahkemeler Zirvesi**" 1-4 Haziran 2016 tarihlerinde Bursa ve İstanbul'da yapılmıştır. Zirve'ye Türkiye'den ve Balkan Ülkeleri'nden Yüksek Mahkeme Başkanları ve yargıçları ile uluslararası kuruluşların temsilcileri katılmıştır.

Zirve'de, adalet alanındaki diğer konuların yanı sıra, yargı sürecine ilişkin bilgi, deneyim ve en iyi uygulamaların paylaşımı için bir platform oluşturulmuştur. Programda; "*adalete erişim*", "*adaletini sağlanması*", "*toplum katılımı*", "*yargı etiği*" ve "*yargıda şeffaflığa ilişkin İstanbul Bildirgesi üzerine tartışma ve değerlendirme*" başlıklı 5 oturum, uluslararası düzeydeki kolaylaştırıcıların katkısı ile gerçekleştirilmiştir.

Zirveler serisinin üçüncü ayağında Yargıtay öncülüğünde yüksek yargıda şeffaflığa ilişkin geliştirilen "*Yargıda Şeffaflık İstanbul Bildirgesi*"nin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmesi için devletler ve uluslararası kuruluşlar nezdindeki çalışmalar devam etmektedir.

"*Yargıda şeffaflık*", birey ile adalet arasındaki bir köprüdür. Biz bu köprüyü çok sağlam bir şekilde ve güvenle kurmalıyız ki bireyler adalete kavuşabilsin! Zirve'de "*İstanbul Şeffaflık İlkeleri*" tekrar tartışılıp, anlam ve içerik açısından daha da zenginleştirilmiş, farklı ülke uygulamaları konusunda bilgi sahibi olunmuştur.

Böylece, adalet ve insan haklarının herkese eşit şekilde sağlandığı “evrensel bir hukuk kültürü” idealine doğru bir adım daha atılmıştır.

Yargıtay Dergisi

İyi işleyen bir hukuk sistemi için yasama ve yargı ne kadar önemli ise doktrin de o kadar önemlidir. Türk Hukuku’na çok büyük hizmetlerde bulunan rahmetli Prof. Dr. Ernest HIRSH’in hukuk tanımına burada yer vermek istiyorum. Sayın HIRSH’e göre, hukuk: “...yasama, doktrin ve yargının elbirliğiyle meydana getirdiği bir eserdir³” Dolayısıyla iyi işleyen bir hukuk sistemi için yasama ve yargı ne kadar önemli ise doktrin de o kadar önemlidir. Türk Medeni Kanunu’nun 1’inci maddesi, akademisyenlere kaliteli ve zengin içerikli bilimsel görüşler oluşturmayı en azından manevi bir borç olarak yüklemiştir. Doktrin bu borcunu yerine getiremezse, hâkim de bilimsel görüşlerden yararlanma borcunu yerine getiremez. Sonuçta, kanun çalışmalarına katılan, kanunları ve yargı kararlarını eleştiren ve geliştiren, en önemlisi hukukçuları yetiştirenler, çok kıymetli hocalarımızdır. Ülkemizdeki adalet sorunlarını tartışıp, çözüm yolları ararken meselenin bu boyutunun da dikkatten kaçmaması gerekir. Unutmamak gerekir ki kütüphanesi bilimsel görüşler bakımından daha zengin olan bir ülkenin yargı kalitesi de daha yüksek olacaktır.

Özellikle zengin içerikli ve kaliteli bilimsel görüşler ile yargı uygulamasının etkileşimi ve uyumu, iyi işleyen bir hukuk sisteminin olmazsa olmaz koşuludur. Bu nedenle, 1975 yılından itibaren yayın hayatını kesintisiz olarak sürdüren Yargıtay Dergisi, 2016 Temmuz (2016/3) sayısından itibaren “hakemli” olarak yayımlanmaya başlamıştır. Hukukun; yargı ve öğretinin hoş bir senfonisi olarak topluma sunulabilmesi halinde, daha iyi bir adalet sistemine doğru güvenle ilerleyebileceğimizi ve bu alandaki ideallerimizi gerçekleştirebileceğimizi düşünüyoruz. Bunun için Yargıtay Dergisi’ni, yargı uygulaması ve hukuk öğretisinin bulunduğu bir platform haline getirmeliyiz.

Yargıtay Kanunu

Son yıllarda yargıda yapılan ve yapılmaya devam edilen köklü değişiklikler, üye sayısındaki önce artış ve sonra da azalışlar, bölge adliye mahkemelerinin kurulması ve tetkik hâkimleri ile Yargıtay Cumhuriyet savcılarının bölge adliye mahkemelerine tayin edilmeleri, Yargıtay’ın çalışma şeklini ve işleyişini çok derinden etkilemiştir. Özellikle son yıllarda art arda gelen kanun değişiklikleri de Yargıtay Kanunu’nun sistematliğini ve uyumunu bozmuştur.

3. HIRSH, Ernest: *Yasama ile Öğreti ve Yargı Arasındaki Karşılıklı Bağlılık, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinin 50’nci Yıl Armağanı, “Cumhuriyet Döneminde Hukuk”, s.173-189.*

Yargıtay, hukukun ülkede eşit ve tutarlı şekilde uygulanmasını sağlamak ve adli yargı mahkemelerince verilen kararların hukuka uygunluğunu denetlemekle görevli bağımsız bir yüksek mahkemedir. 2011 yılında Yargıtay üyesi sayısı 387'ye ve daire sayısı 38'e; 2014 yılında üye sayısı 516'ya, daire sayısı ise 46'ya yükselmiştir.

Son olarak, 1.7.2016 tarih ve 6723 sayılı Kanun ile Yargıtay'daki üye sayısı 310'a düşmüştür. Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesi ve Yargıtay incelemesinin hukuki denetim yapmakla sınırlandırılması Yargıtay'ın iş yükünü önemli ölçüde azaltacaktır. 516 üyeli ve 46 dairesi bir yüksek mahkeme örneği dünyada bulunmamaktadır. Türkiye'ye nüfus ve hukuk sistemleri bakımından benzeyen Fransa'da üye sayısı 163, daire sayısı ise 6'dır. Almanya'da üye sayısı ise sadece 133'tür. Daire sayısının azaltılması, aynı işe farklı dairelerin bakmasına engel olacak ve daireler arasındaki içtihat ayrıklıklarını önleyecektir. Bu şekilde eşitlik, hukuki güvenlik ve istikrar ile hukuki öngörülebilirlik sağlanarak bireylerin yargıya olan güveni artırılabilir.

Öte yandan, Yargıtay'ın yapısı ve işleyişi ile ilgili sorunların, bu tür küçük yasal müdahalelerle düzeltilmesi mümkün değildir. Konunun bütünsel bir bakış açısıyla ve çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınması gerekir. Bu nedenle, Yargıtay'ın tarihsel ve kurumsal görevini gereği gibi yerine getirmesini sağlamaya yönelik yeni Yargıtay Kanunu'na ihtiyaç bulunmaktadır. Daha önce Yargıtay tarafından hazırlanan tasarının bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinden sonraki ihtiyaçlara göre yeniden şekillendirilerek kanunlaşacağını ümit ediyorum.

Stratejik Plan

Yargıtay'ın vizyonu ve misyonu çerçevesinde 2019 yılına kadar yapılması planlanan ilerlemeleri içeren "Yargıtay Stratejik Planı" geçen yıl içinde basılmış ve dağıtılmış olup, aynı zamanda Yargıtay'ın web sitesinde kamuoyunun erişimine açılmıştır.

Kamu kaynaklarını kullanan her kurum gibi Yargıtay'ın da topluma verdiği hizmetlerin nitelikli ve verimli yürütülmesine ilişkin topluma karşı hesap verme sorumluluğu vardır. Bu husus, Stratejik Planın yasal dayanağını oluşturan 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 1'inci maddesinde de açıklanmıştır.

Yargının geleceğinin çeşitli etkenlerden dolayı toplumsal uzlaşma ile planlanamaması, yargıya olan güven ve memnuniyet konusunda yaşadığımız sorunların temelinde yatan önemli faktörlerden biridir. Bugünün sorunlarını çözme ve yargının geleceğini planlama konusundaki sorumluluğunun bilinciyle, "Yargıtay Stratejik Planı" hazırlanmıştır.

Stratejik plan; bizim hem pusulamız hem de rotamızdır. Aynı zamanda, yargı hizmetlerinin verimli ve nitelikli hale getirmek konusunda topluma karşı bir taahhüdümüzdür. Üstlendiğimiz bu sorumlulukları tam olarak yerine getirmek için diğer adalet aktörleri ile birlikte, kurumsal ve kişisel anlamda her türlü fedakârlığa ve çalışmaya hazır olduğumuzu burada bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Yeni Yargıtay Binası

Son bir yıl içinde, üzerinde önemle durduğumuz bir konu da Yargıtay'ın mali ve fiziksel imkânlarının yetersizliğidir. Yargıtay yıllar içinde artan olağanüstü iş yüküne rağmen elli yıl öncesinin mali ve fiziksel imkânlarıyla faaliyetlerini yürütmek zorunda bırakılmıştır. Altı ayrı binada, havalandırılması dahi sağlıklı olmayan odalarda yerine getirilen yargı görevi fedakâr meslektaşlarımızın özverisiyle yürütülmektedir. Tüm bu sorunların çözümü için Yargıtay'ın idari ve mali yapısının günün ihtiyaçlarına uygun olarak baştan aşağıya yenilenmesi amacıyla yoğun bir çalışma yapılmıştır.

İncek'te 2018 yılında bitmesi planlanan ve bu yıl içinde temeli atılacağı düşünülen yeni hizmet binasının, Yargıtay'ın fiziksel koşullarından kaynaklanan sorunları kesin şekilde çözeceğine inanıyorum. Bu konudaki ilgi ve duyarlılıklarının devamı dileğiyle Sayın Cumhurbaşkanımız'a ve Hükümetimize teşekkürü bir borç biliyorum.

Demokrasi, Hukukun Üstünlüğü Ve İnsan Hakları Bağlamında Yargıtay'ın Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi

Özellikle insan hakları, üzerinde en çok durduğumuz konuların başında gelmektedir. Geçen yıl nisan ayında kurduğumuz "*İnsan Hakları Komisyonu*" ile her ay Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin iki kararını değerlendiren geniş katılımlı panellerde, meslektaşlarımız ve akademisyenlerimiz ile "*mülkiyet hakkı*"ndan "*lekelenmeme hakkı*"na kadar hukukun tüm yönlerini dikkate alarak, insan hakları alanındaki gelişmeleri takip etmeye çalışıyoruz. Hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanması gibi bir işlevi olan Yargıtay'ın bu yöndeki çabalarının, yargının Avrupa Birliği müktesebatını üstlenebilme kapasitesine önemli katkılar sağlamaya devam edeceği açıktır.

Geçen yıldan bu yana Yargıtay'ın evrensel hukuk ilkelerine uyumunun güçlendirilmesi için de önemli çaba harcanmıştır. 26-27 Kasım 2015 tarihlerinde "Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması ve Uygulanması Çalıştayı" yapılarak, bu alanda görev yapan üyeler ve hâkimler ile yabancı uzmanların bilgi paylaşımında bulunmalarına imkân sağlanmıştır. Dairelerin talepleri doğrultusunda teknik destek ihtiyaçlarını

karşılama amacıyla buna benzer proje çalışmaları yürütülmektedir.

Ayrıca, Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesi bakımından, Yargıtay'ın hazırladığı IPA-2015 ve IPA-2016 proje önerileri kabul edilmiş olup, Yargıtay'a yapılan çalışma ziyareti çerçevesinde projeler ele alınmıştır. Kabul edilen bu proje önerileri, sadece Yargıtay'a ilişkin olmayıp, başta adli kalite düşüklüğü olmak üzere, adli yargının tamamını etkileyecek ve güçlendirecek içeriktedir. Bu şekilde Yargıtay, adli yargının bütününe esas alan bir yaklaşımla adli yargının sorunlarının çözülmesi için projeler üreterek çözüm önerileri sunmakta ve tüm adalet aktörlerini harekete geçmeye davet etmektedir.

Bireysel Başvuru

Bireysel başvuru, adalet sistemindeki mekanizmalardan biri olarak hukuk sistemimize 23 Eylül 2012 tarihi itibarıyla fiilen girmiştir. Bu mekanizmanın Türk yargı sistemindeki yeri ve işlevi konusunda gerek hukukçular arasında, ama özellikle de kamuoyunda çeşitli tartışmaların yaşandığını hepimiz biliyoruz. Ancak hukukçular olarak ve özellikle de uygulayıcılar ve yüksek mahkemeler olarak bizlere düşen, bireysel başvuru mekanizmasını kurumsal refleks ve üst politik tartışmalardan uzak bir şekilde ele almak, uygun ve doğru bir yere konumlandırmaktır. Bunu başarabilmenin ön koşulu, başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere tüm yüksek mahkemelerin bireysel başvuruyu teknik bir hukuki kurum olarak değerlendirme becerisini gösterebilmeleridir.

Bireysel başvuruyu doğru bir yere konumlandırmak ve yüksek mahkeme içtihatlarına etkilerini sağlıklı bir şekilde değerlendirebilmek için yüksek mahkemeler arasındaki ilişkinin de netleştirilmesi gerekir. Bireysel başvuru ile temel insan hak ve özgürlüklerinin olay bazında belirlenmesi, ihlal edilen hakkın onarılması ve gerekli önlemlerin alınması için Anayasa Mahkemesine verilen yetki, yüksek mahkeme kararlarına yönelik bir denetim mekanizması değildir.

Anayasa'nın m.148/5 hükmüne göre, "Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz." Maddenin gerekçesinde ise "Şu kadar ki, bireysel başvuru kurumunun niteliği dikkate alındığında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususların bu kapsamda incelenmeyeceği kuralı benimsenerek, diğer yüksek yargı organları ile Anayasa Mahkemesi arasındaki olası görev uyuşmazlıklarının ortaya çıkmasının önlenmesinin amaçlanmakta" olduğu ifade edilmiştir. Bu hükmün, Anayasada yer almasının yorum ve anlayış bakımından önemli olduğu açıktır. Anayasa koyucu bireysel başvuru mekanizması çerçevesinde, yüksek

mahkemeler arasındaki ilişkiyi bir görev ve işbölümü ilişkisi olarak değerlendirmiştir. Ancak uygulamada, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılmış bir başvuru olsaydı ön incelemeden dahi geçmeyecek ihlal iddiaları üzerine, kanun yolu incelemesi yapar gibi ihlal kararları verilebildiği gözlemlenmektedir. Bu durumun, hukuki güvenlik, öngörülebilirlik, istikrar ve toplumsal barış bakımından çok ciddi riskler yaratacağını açıkça belirtmeyi tarihsel bir görev olarak kabul ediyorum.

Çocuk Suçluluğu ve İstismarı ile Kadına Karşı Şiddet

Suç; sosyolojik bir olay olarak pek çok faktörün bir araya gelmesi sonucunda ortaya çıkar. Aile, okul, çevre, toplumsal değer yargıları, kitle iletişim araçlarının etkisi, arkadaş çevresi gibi pek çok faktörün suçun oluşumunda etkili olduğu akademik çevrelerde genel kabul görmektedir. Bireyi sosyalleştirmek toplumun görevi olduğuna göre, ortaya çıkan bu sonuçtan dolayı toplum da sorumlu değil midir? Bu bakış açısıyla gerek çocuk suçluluğu gerekse de çocuk istismarı konusunda toplum ve devlet olarak sorumluluklarımızın farkında olmalı ve çocuklarımızı korumalıyız. En basit şekliyle, çocuk koruma, her çocuğun “zarar görmeme hakkı” olup, çocukların hayatta kalmak, gelişmek ve büyümek için ihtiyaçları olan diğer şeyleri temin eden başka haklarını tamamlamaktadır. Özellikle kurumların ve bu kurumlarda çalışan bireylerin bakımları altındaki çocuklara karşı görevleri açısından bu ilke geçerlidir. Her kurumun sorumluluğu, zarar ister kurum içinden ister kurum dışından gelsin, temasta oldukları çocukları korumak için ellerinden gelenin en iyisini yapmaktır.

Dünyada olduğu gibi Ülkemizde de cinsiyet ayrımcılığı ve kadına karşı şiddet önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurmasına ve kadınlara yönelik ayrımcılığa neden olan etkenlerin kaldırılması ve kadınlar ile erkekler arasındaki tarihsel eşitlikçi olmayan güç ilişkisinin dengelenmesi için başta kamu organları olmak üzere toplumun her kesimine önemli görevler düşmektedir.

Kadına karşı şiddet ve cinsiyet ayrımcılığının, aile içi ve sosyal yansımaları dikkate alındığında, insan hakları ihlalinin ötesinde toplumsal ruh sağlığını tehdit eden bir yönü de bulunmaktadır. Televizyonlarda, gazetelerde ve internet sitelerinde bu yönde çıkan haberlerin neredeyse rutin hale gelmesi sorunun ciddiyetini göstermeye yeterlidir.

Kadına karşı şiddet ve cinsiyet ayrımcılığının temelinde, toplumsal yapı ile eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar olduğu gerçeğini göz ardı etmeden, hukuk sistemi açısından da meselenin ele alınması yararlı olacaktır. Hukuk sistemi ve

uygulama bakımından konuya yaklaşıldığında, aile hukukundan ceza hukukuna, tazminat davasından boşanma davasına kadar kadına yönelik şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir.

Hukukçular olarak suça sürüklenen ve istismara uğrayan çocuklar ile kadınların hem adalete erişimini kolaylaştırmamız hem de bu konularda adaletin etkililiğine daha çok odaklanmamız gerektiğini düşünüyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım, kıymetli konuklar, saygıdeğer meslektaşlarım ve değerli basın mensupları;

Beni dinleme sabrını ve nezaketini göstermenizden dolayı yurt içinden ve yurt dışından gelen konuklarımıza, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yüksek Mahkeme Başkanı ile Kosova Yüksek Mahkeme temsilcisine teşekkür ediyorum.

Sözlerimi noktalarken, 2016-2017 adli yılının Milletimize ve fedakârca görev yapan hâkim, Cumhuriyet Savcısı ve avukat meslektaşlarımıza hayırlı olmasını diliyorum.

Açılışa katılmakla bizleri onurlandıran seçkin konuklarımıza ve meslektaşlarımıza saygılar sunuyorum.

